

Uitwerking perspectief agrarische ondernemers in overgangsgebieden

Inleiding

De provincie werkt via de gebiedsgerichte aanpak en via beleidsontwikkelingen aan het realiseren van overgangsgebieden om de negatieve effecten vanuit de omgeving op overbelaste Natura 2000-gebieden te verminderen. Het uitgangspunt is dat de gronden in overgangsgebieden hun agrarische functie behouden, dat we agrarische ondernemers een zo helder mogelijk perspectief bieden op de gebruiksmogelijkheden van de gronden en hen ondersteunen om de benodigde ontwikkeling te maken. Een duurzame en toekomstbestendige agrarische sector staat immers aan de basis van het behalen van natuur- en waterdoelen.

Drie recente beleidsontwikkelingen hebben (extra) invloed op het (bedrijfseconomische) perspectief van agrarische ondernemers in overgangsgebieden:

- [Aanpak overgangsgebieden](https://noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/79d6a561-0b1d-422a-b0cb-665ed67a467d?documentId=470227af-e032-498f-a4ce-f18c61ffae63&agendaltemId=aff13904-39e8-495e-896f-9e1b20ad0352): vergunningplicht gewasbeschermingsmiddelen en grondwateronttrekkingen
- <https://noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/79d6a561-0b1d-422a-b0cb-665ed67a467d?documentId=470227af-e032-498f-a4ce-f18c61ffae63&agendaltemId=aff13904-39e8-495e-896f-9e1b20ad0352>
- [Bijstelling aanpak ammoniakemissie-eisen veehouderij](#)
- [Koersdocument beregeningsbeleid](#)

Dit roept vragen op in de GGA-gebiedsprocessen en bij ondernemers: wat kan er nog wel? wat is het perspectief voor de landbouw? Met deze uitwerking willen we hier concrete handvatten voor ontwikkelen.

Kernvragen

- Hoe ziet – binnen de kaders vanuit natuur- en waterdoelen - een duurzaam (bedrijfseconomisch) perspectief eruit voor een graasdierbedrijf (melkvee) en een biologisch/natuurinclusief akkerbouw- of tuinbouwbedrijf in de omgeving van N2000-gebied?
Waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen het realiseren van extensief grondgebruik:
 - Op perceelniveau (als een deel van een bedrijf onder de doelen ligt cq in een overgangsgebied) en intensiever waar dat kan (buiten een overgangsgebied)
 - Op (vrijwel) het gehele bedrijf (vanwege ligging binnen het overgangsgebied)
 - Op gebiedsniveau
- Welke stappen zijn nodig/mogelijk om daar te komen (extra grond, wet- en regelgeving, lobby- agenda etc.)?
- Welke ondersteuning is nodig en mogelijk?

Resultaten

Het uitwerken van perspectief voor extensief grondgebruik/bedrijven in overgangsgebieden (archetypes) in de vorm van:

- Bouwstenen voor het 'puzzelen' in de GGA-gebiedsprocessen: welke vormen van (extensief) grondgebruik zijn in overgangsgebieden mogelijk? **Korte termijn!**
- Benodigde instrumenten/middelen/arrangementen voor het maken van projectvoorstellen in de 2e tranche ALG-aanvraag en inzet van mogelijk toekomstige Rijksmiddelen van een nieuw kabinet.
- (Opmaat naar) afspraken met andere partijen zoals banken en supermarkten om gezamenlijk het verdienmodel van de ondernemers te ondersteunen

Streefbeeld overgangsgebieden

Om de natuur- en waterdoelen te halen is – naast een generieke Brabantbrede verduurzaming van de landbouw – een overgangsgebied rondom N2000 nodig (circa 500 a 1000 meter) met extensief agrarisch grondgebruik/bedrijfsvoering:

- Ammoniak-emissiereductie eisen
- (vrijwel?) geen chemische gewasbeschermingsmiddelen
- lagere veebezetting / minder beweiding
- minder emissies van bemesting
- minder beregening
- in deelgebieden hogere peilen

Het streefbeeld voor het grondgebruik is:

- In een groot deel van de overgangsgebieden grasland of extensieve (biobased of eiwitrijke) teelten met 'incidenteel' natuurinclusieve of biologische akker- of tuinbouwteelten
- Behoud van natuurinclusieve of biologische akker- en tuinbouwbedrijven, met name in gebieden die vanouds her een cluster aan akkerbouw- en tuinbouwbedrijven kennen (bijv. Brabantse Wal) (mits passend binnen het watersysteem)
- Versterking agrarische natuurbeheer, groenblauwe dooradering, agro-forestry, voedselbossen etc.

Werkgroep(en)

We stellen voor de uitwerkingen te laten doen door een werkgroepen met twee subgroepen:

- Subgroep Graasdierhouderij
- Subgroep Akker- en tuinbouw

Voor een deel van de werkzaamheden zal het handig zijn om deze gezamenlijk als werkgroep op te pakken, voor een ander deel kan verdieping op graasdierhouderij of akker- en tuinbouw nodig zijn. In de werkgroep wordt gekeken wat de beste werkwijze is.

Zie bijlage voor specifieke vragen voor de uitwerking van perspectief voor graasdierhouderij en akker- en tuinbouwbedrijven. Aan beide groepen wordt gevraagd om de samenwerking tussen melkvee en akkerbouw mee te nemen in de uitwerking.

Daarnaast zullen 5.1.2.e en 5.1.2.e zorgen voor een analyse van het huidige grondgebruik en type bedrijven in een zone van 1 km rondom N2000 (zie bijlage voor de vragen)

Hieronder een eerste voorzet voor de bemensing van deze werkgroepen:

Werkgroep graasdierhouderij	5.1.2.e 5.1.2.e (5.1.2.e) 5.1.2.e
Werkgroep akker- en tuinbouw	5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e Iemand vanuit ondersteuningsnetwerk

Door ook collega's van het ondersteuningsnetwerk op te nemen in de werkgroepen kan ook wisselwerking plaatsvinden met casussen uit het veld (over en weer van elkaar leren).

Deze werkgroepen maken gaandeweg ook gebruik van de expertise van het team instrumenten van de GGA (5.1.2.e etc.)

Vragen aan het teamleidersoverleg

- Reactie op deze aanpak voor het uitwerken van perspectief in overgangsgebieden. Is deze akkoord?
- Bemensing van de werkgroepen
- Welk budget is er om hiervoor ook externe opdrachten te verstrekken

Bijlage Vragen

Extensief graasdierbedrijf (melkvee)

- Welke vormen grondgebruik en/of bedrijfsmodellen zijn mogelijk om te voldoen aan de randvoorwaarden vanuit natuur en water:
 - Geen significant negatieve effecten gbm op N2000 (waarschijnlijk alleen biologische of laagrisico gewasbeschermingsmiddelen, eventueel in combinatie met spotspray)
 - Lagere veebezetting op percelen in overgangsgebieden (2,0 GVE/ha)
 - Landelijke eisen bemesting + eventuele toekomstige gebiedsgerichte eisen voor bemesting
 - 30% Minder beregeningsruimte.
 - Peilverhogingen in deelgebieden
- Wat is het effect van bovenstaande beperkingen op de grondwaarde, het bedrijfseconomisch perspectief en economische haalbaarheid voor omschakelen?
- Op welke wijze kunnen de inkomsten worden aangevuld om te komen tot een duurzaam verdienmodel, bijv GLB, beheerpakketten, subsidie groenblauwe dooradering.
- Welke oplossingen zijn er door samenwerking met melkveebedrijven of andere oplossingen op gebiedsniveau?
- Welke extra overheidsondersteuning is nodig/mogelijk (bv afwaardering grond, omschakel ondersteuning)?
- Hoe kunnen pilots of experimenten bijdragen aan ontwikkeling van het perspectief (bijvoorbeeld via Van Gogh Nationaal Park, Brabants Bodem, etc.)

Biologisch of natuurinclusief akker- en tuinbouwbedrijf

Op welke manier kan een (economisch gezond) akker- of tuinbouwbedrijf in de omgeving van een N2000-gebied omschakelen naar een extensieve, biologische of natuurinclusieve bedrijfsvoering?

Het gaat hierbij alleen om percelen waar de ontwatering/peilen ook in de toekomst akker- en tuinbouw teelten op rendabele wijze mogelijk maken.

Vragen:

- Welk grondgebruik en/of bedrijfsmodellen zijn mogelijk om te voldoen aan de randvoorwaarden vanuit natuur en water:
 - Geen significant negatieve effecten gbm op N2000 (alleen biologische of laagrisico gewasbeschermingsmiddelen, eventueel in combinatie met spotspray)
 - Landelijke eisen bemesting + eventuele toekomstige gebiedsgerichte eisen voor bemesting (geen vaste mest?)
 - Circa 30% minder beregeningsruimte

Bijvoorbeeld strokenteelt, verruiming bouwplan, laag risico gewassen, biobased teelten, etc.

- Hoe kan je naar een vruchtwisseling komen (incl. hoogrenderende teelten) die óók voldoende rendement oplevert?
- Wat is het effect van bovenstaande beperkingen op de grondwaarde en het bedrijfseconomisch perspectief?
- Op welke wijze kunnen in gebieden die vanouds her een cluster aan akkerbouwbedrijven kennen (bijv. Brabantse Wal) in stappen naar een duurzame bedrijfsvoering worden gekomen (mede op basis van bestaand gebruik)?
- Op welke wijze kunnen de inkomsten worden aangevuld om te komen tot een duurzaam verdienmodel, bijv GLB, beheerpakketten, subsidie groenblauwe dooradering.
- Welke oplossingen zijn er door samenwerking met melkveebedrijven of andere oplossingen op gebiedsniveau?
- Welke extra overheidsondersteuning is nodig/mogelijk (bv afwaardering grond, omschakel ondersteuning)?
- Rol van ketenpartijen in de verduurzaming? B.v. 5.1.1.c bij de Brabantse Wal.
- Welke meerwaarde kan een aanpak op gebiedsniveau hebben, bv ontwikkelplan, programma voor omschakeling naar biologisch, ...?
- Hoe kunnen pilots of experimenten bijdragen aan ontwikkeling van het perspectief (bijvoorbeeld via Van Gogh Nationaal Park, Brabants Bodem, etc.)

Analyse grondgebruik en bedrijven

Vragen

- Wat is het huidige grondgebruik binnen 1 km van N2000-gebieden (wordt al door GEO in beeld gebracht o.b.v. BRP)
- Om hoeveel melkvee- en akker- en tuinbouw bedrijven gaat het?
- Hoe is de verdeling van de grond (ha) over deze bedrijven?
- Wat is de veebezetting van de melkveebedrijven?
- Hoe toekomstigbestendig zijn deze bedrijven (opvolger, ...?) (Leeftijd ondernemer, wel/geen opvolging.)

Uitkomsten Brainstorm 18-11-2025

- Creëren van een stevige bufferzone van extensief grondgebruik: grasland en waar mogelijk percelen akkerbouw, zonder chemische gewasbeschermingsmiddelen.
- Gaat niet om totale bedrijf, maar op inpassen van extensief grondgebruik binnen een totaal bedrijf.
- Kavelruil in dit perspectief.
- extensief bedrijf bij N2000
- akker-/tuinbouw met daarbij melkvee als rustgewas
- wat betekent eea voor beide typen

- wat kunnen we met ontwikkeling dat vooral akkerbouwers en tuinders meer ondernemend zijn dan de traditionele melkveehouders (verschil wordt minder met jongere ondernemers)
- bergboerenregeling weer afpoetsen (nieuwe GLB/NSP)
- Link met boerderij van de toekomst
- Let op: in akker- en vooral tuinbouw veel teeltspecialisten en bedrijven met veel minder geïnvesteerd vermogen. Zijn ook veel meer afzet dan grondgericht.
- Paar werkgroepjes